TARİHTE Türkler ve İngilizler

Tarihî tefrika: 62 Yazan: ZIYA ŞAKİR

Kadıköylü altı delikanlı

Boğaz boğaza bir mücadeleyi müteakıb bir zabitle beş neferi esir aldılar

1 — Fransa sefiri Sebastiyani, derhal hudud haricine çıkarılacak.

2 — Bütün Türk donanması, müretteb atlarının altı aylık erzakile, derhal İngiltere filosu baş amiralına teslim olunacak.

3 — Çanakkale ve İstanbul boğazları, İngiliz harb gemilerinin serbest girip çıkmalarına açık bırakılacak.

4 — Eflâk, Buğdan eyaletlerile Tuna üzerindeki bütün Türk kaleleri ve müstahkem mevkiler Ruslara terkedilecek.

5 — Haşmetlû Çar Hazretlerine bir heyet gönderilerek, terkedilen arazi ve kalelerin, mahza tarziye makamında verildiği bildirilecek...

Görülüyor ki bu ültimatom, çok gülünç bir mahiyette idi. Türklerin, böyle bir ültimatomu derhal kabul edebilmeleri için, çok bunalmış bir vaziyette olmaları icab ederdi. Halbuki şu anda Tuna boylarında muvaffakiyetle hareket ediyorlar... İstanbulda da, İngiliz donanmasının tehdidlerine top seslerile mukabele edecek derecede vaziyete hâkim bulunuyorlardı.

İngilizlerin bu taleblerine tek bir kelime ile cevab verilebilirdi. Fakat Türk diplomatları, burada siyasî ve askerî bir meharet gösterdi. Bu taleblerin birdenbire reddedilmemesine, bilâkis müzakerelere girişilerek, kazanılacak vakit ile tahkimatın tamamile bitirilmesine karar verildi.

Bu karar mucibince, İngiliz ültimatomuna ancak ayın 23 üncü günü yumuşak bir lisanla cevab verildi. Bu cevab, Babıâlinin oyalama siyasetini gösteriyor ve takriben:

(Taleb olunan maddeler, tadil edildiği takdirde, müzakerata girişilebilir. Ancak, donanmanızın Çanakkaleden cebren geçmesi ve Gelibolu limanında bulunan donanmayı hümayunu kâmilen tahrib etmesi, halka son derecede heyecan vermiştir. Şimdi, bu heyecanın teskinine gayret gösterilmektedir. Mamafih maksad, vaziyetin dostane bir surette hal ve faslından ibaretse, müzakereye girişilmek için, tarafınızdan bir heyet gönderilebilir.)

Deniliyordu.

Sefir Sör Arbotnot, esasen hasta idi. Vaziyetin bu derece vehamet kesbetmesine kendi sebeb olduğu için -daha büyük mes'uliyetten içtinab ederek- amiral gemisindeki kamarasına çekilmiş, diplomasi işlerini başamiral Dük Vort'a havale etmişti.

Amiral, Babıâlinin cevabî notasına karşı ne yapacağını düşünüp dururken, İstanbul vaziyetini tarassuda memur olan gemiden bir rapor geldi. Bu raporda, İstanbulun son derecede sür'atle tahkim edildiği, hatta sarayın duvarlarında yeniden sekiz mazgal deliği açılarak top yerleştirildiği bildirilmekte idi. Ancak bu rapor üzerine, Amiral Dük Vort hakikati anlayabildi:

— Türkler, bizi oyalayorlar. Muhaberatla vakit geçirecekler. Bu müddet zarfında da, yaptıkları tahkimatı ikmal edecekler. Ondan sonra bize, top güllelerile cevab verecekler.

Dedi.

Amiral, işi kısa kesmek için, ayın 24 üncü günü öğle vaktine doğru Babıâliye verdiği cevabda, şahsının masuniyeti hükûmet tarafından temin edildiği takdirde donanmayı terkederek tayin olunacak yere bizzat geleceğini bildirdikten sonra, iki gün zarfında müzakereye başlamak meselesinin halledilmesini istedi.

Fakat, aynı gün akşamı -saat beştefikrini değiştirerek Babıâliye ikinci bir nota gönderdi. Bunda da, İstanbulun sür'atle tahkim edilmekte olduğundan şikâyet ederek, kendisine üç saat zarfında kat'î cevab verilmesini; aksi takdirde, Marmara denizinde bulunan bütün Türk gemilerini batıracağını bildirdi.

Babıâli, bu şiddetli notadan zerre kadar telâş etmedi. Oyalama siyasetine dair olan programını da değiştirmedi. Ancak ertesi gün İngiliz amiralına cevab gönderdi. Ve bu cevabda da:

(Müzakereye bir an evvel başlamayı Babıâli de arzu etmektedir. Ve hüsnü niyetine delil olmak üzere de, İngiliz donanmasına yakın olan Kadıköyde, Mahmud Efendinin sahilhanesi, mülâkat ve müzakereye tahsis edilmiştir. Ya, amiral cenabları veyahud taraflarından tayin olunacak salâhiyetli zevat, orayı tesrif buyursun.)

Denildi.

Bahsedilen Mahmud Efendi, İngiltere hükûmeti nezdine ilk defa olarak sefir gönderilen Agâh Efendinin kâtibi olan Mahmud Efendi idi. Bu zat, Londradan avdet ettikten sonra Karadeniz boğazındaki kalelerin Nazırlığına tayin edilmiş, ingilizceyi mükemmelen öğrendiği için kendisine «İngiliz Mahmud Efendi» lâkabı verilmişti.

3 üncü Selim, bu mühim mülâkat için bu dirayetli zatı bizzat seçmiş, Sadaret Kethüdası İbrahim Besim Efendiyi de aynı işe memur etmişti.

Mahmud Efendi, sahsan bir mektub yazarak Amiral Dük Vort'a gönderdi. Bu mektubda, Londrada bulunduğu müddet zarfında İngilizlerden gördüğü semnatiden bahsettikten sonra:

(Bana tevdi edilen bu vazifeden, çok memnunum. Ve bu vazifeyi, gerek kendi hükûmetimi ve gerek halisane bir muhabbetle sevdiğim İngiliz hükûmet ve milletini memnun edecek bir surette ifa edeceğimi zannediyorum. Ayın 26 ncı günü, kat'î olarak müzakereye girişilecektir. Ve bu müzakereye iştirak edecek zevatı almak üzere, tarafınıza bir gemi gönderilecektir.)

Dedi.

***

Fakat ayın 25 inci günü sabahı, mühim bir hâdise zuhur etti. Kadıköy halkından altı delikanlı, İngiliz gemilerini yakından görmek istemişler, bir kayığa binerek, donanmaya doğru ilerlemişlerdi. Bu kayık, filoya yaklaştı. Nöbetçiler tarafından muhalefet görmediği için, gemiler arasında dolaşmaya başladı. O gün, bir yortuya tesadüf ediyordu. Amirai gemisinde, bütün zabitana bir ziyafet veriliyordu.

O sırada, gemilerin birinden bir sandal ayrıldı. Amiral gemisine doğru ilerlemeğe başladı. Sandalda, genc bir zabitle on bir asker vardı.

Kadıköylü delikanlılardan biri, birdenbire galeyana geldi:

— Şunları alıp götürebilir miyiz?..

Dedi. Ötekiler bu teklifi derhal kabul etti.

Bu cür'etkâr delikanlılar, hançerlerini çekerek bir hamlede sandala yanaştılar. Boğaz boğaza cereyan eden kısa bir mücadeleden sonra, o genc zabitle beş İngiliz neferini çekip kayıklarına aldılar. Sahile doğru, küreklerine asılmaya başladılar.

(Arkası var)

Ölüme sebeb olan ebe

Nigâr hakkındaki karar yakında veriliyor

Sürpik isminde bir kadının ölümüne sebeb olmaktan muhakeme edilen Nigâr adlı ebenin muhakemesi, İstanbul birinci Ağırceza mahkemesinde son safhasına gelmiştir. Müddeiumumî muavini Feridun Bagana, ebenin, ölen kadının üç aylık çocuğunu gayrifennî müdahale ile düşürdüğünü, rahmin delinmesi neticesinde ölüm vukua geldiğini sabit görerek, tedbirsizlik, dikkatsizlik, nizamlara riayetsizlikle ölüme sebeb olmaktan ceza istemiştir. Ebe Nigâr, müdafaasında, gayrifennî müdahalede bulunmadığını söylemiştir. Muhakeme, karar müzakere edilmek üzere kalmıştır.

On Polonyalı mültecinin muhakemesi

Biri kadın, dokuzu erkek on Polonya mültecisi, muayyen zaman zarfında beyanname vermedikleri iddiasile Adliyeye gönderilmişler, Sultanahmed birinci sulh cezasında muhakeme edilmişlerdir. Muhakeme sonunda, on beşer gün hapse konulmaları ve yirmi beşer lira para cezası ödemeleri ve ancak bu cezaların tecili karar altına alınmıştır.

Ziraî vaziyet mükemmel

Trakya köylülerine ziraat alâtı tevzi edildi, İstanbul mülhakatında da faaliyet artıyor

Ziraî vaziyetin tetkiki için mülhakata gitmiş olan vilâyet Ziraat müdürü Tahsin şehrimize dönmüştür.

Yapılan tetkiklere göre mülhakatta ziraî vaziyet mükemmeldir. Bilhassa Yalova kazasında mahsul hemen iki misline baliğ olmaktadır.

Ziraî istihsalâtın tezyidi için Trakyaya mühim miktarda orak makinesi gönderilmiştir.

İstanbul Ziraat Odası da mubayaa ettiği bir kısım ziraat makinelerini köylülere dağıtmıştır. Yeşilköy Tohum Islah İstasyonile Halkalı Ziraat mektebinin zeriyat işlerinde mühim vazifeler alarak bazı mıntakaların ekim işini kontrol ve zeriyatta köylüyü irşad edecekleri haber alınmıştır.

İstanbul, Trakya ve Marmara bölgesinde ziraî faaliyetlere nezaret edecek olan Trakya Genel Müfettişliği Ziraat müşaviri Şevket halen Trakyada mahsulün biçilmesi ve kaldırılması işile meşgul olmaktadır.

Dahiliye Vekâletinden Vilâyete gelen bir tamimde son zamanlarda askeri vazifelerini yapmak üzere köylerinden ayrılan çiftçilerin köylerindeki ekinlerinin alâkalı köy halkı tarafından imece suretile kaldırılması ve asker ailelerine yardım edilmesi bildirilmiştir.

Çocuk kampları

Hazırlıklar bitti, pazartesi günü 4 kamp açılıyor

Maarif müdürlüğü tarafından kurulan ilkmekteb çocuk kampları önümüzdeki pazartesi gününden itibaren açılacaktır. Kamplara aid bütün hazırlıklar ikmal edilmiş ve kaydolan talebelerin sıhhî muayeneleri yapılmıştır.

Bu sene, Pendik, Erenköy, Kızıltoprak ve Maltepede olmak üzere dört yerde kamp kurulacaktır. Erenköy kampına 77, Pendiğe 50, Maltapeye 125, Kızıltoprağa 135 talebe iştirak edecektir. Heybeliada muallim kampı bu sene çok rağbet görmüş, 47 kadın, 15 erkek muallim kaydolunmuştur.

Bir ay sürecek olan kamplardan daha fazla istifade edebilmek için yeni bir program hazırlanmış ve mütehassıs muallimler tayin olunmuştur.

Suçlu demir taciri

İkinci bir satış yaparken suç üstünde yakalandı

Bundan bir müddet evvel millî korunma kanununun verdiği salâhiyetle Ticaret Vekâleti tarafından tespit edilmiş olan demir fiatlarından fazla fiatlarla elindeki demiri satarken cürmü meşhud yapılan ve Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tevdi edilen demir taciri Baki Tezcan aleyhine alâkadar makamlara yeniden bazı şikâyetler yapılmış ve aynı tacir dün gene mevcud fiatlardan yüksek fiatla satış yaparken yeni bir cürmü meşhud yapılmıştır. Bu yeni cürmü meşhudun evrakı dün Mıntaka Ticaret müdürlüğüne tevdi olunmuştur.

Ekonomi kurumu

Dün senelik toplantısını yaparak yeni idare heyetini seçti

Mart ayında yapılması lâzım iken bazı sebebler dolayısile şimdiye kadar tehir eden Milli Arttırma ve Ekonomi kurumunun İstanbul şubesinin senelik kongresi dün yapılmıştır.

Kongre riyaset divanı seçildikten sonra idare heyeti raporunun okunmasına başlanmıştır.

Raporda on bir sene evvel Büyük Millet Meclisinde o zaman Başvekil bulunan Millî Şefimizin irad buyurdukları tarihî nutukla teşekkül eden kurumun kısa bir zaman sonra İstanbulda açılan şubesinin yerli malı ve tasarruf mevzuu üzerinde durmadan çalıştığı tebarüz ettirildikten ve gayelerle maksada ermek için yapılan çalışmalar üzerinde izahat verildikten sonra İstanbul şubesinin nasıl çalıştığı üzerinde izahat verilmekte idi.

Raporun tasvibinden sonra geçen senenin hesab mizanları heyeti umumiyeye arzolunmuş ve bu da ittifakla kabul edilmiştir.

Heyeti umumiye bundan sonra yeni idare heyetini seçerek dağılmıştır.

Siyasî icmal

Mısır ve Irlanda

Fransa harb harici kaldıktan başka İngiltereye karşı resmen değilse de filen muhasamada bulunuyor. Bunun için İngiltere, Fransanın Avrupadaki ve şimali Afrikadaki bütün yerlerinin ve adalarının abluka mıntakasına ithalini, donanma ve hava kuvvetlerile abluka işlerile meşgul makamlara emretmiştir.

Fransa parlamentosu, demokrasinin ilgasına ve devletin mutlak otoritesi esası üzerine Almanya ve İtalyadaki totaliter rejimlere benzer bir rejimi kabule karar vermekle büsbütün İngiltereden ayrılmıştır.

İngiltere, kendisini ve cihanşümul İmparatorluğunun azim kudretine dayanarak sonu iki taraftan birinin mahvi olacak çetin harbe hazırlanmaktadır.

Bunun için İngiltere kendi manzumesinin parçalarile münasebatını sarih esaslarla kurmak istiyor. Son günlerde İrlanda serbest hükûmetile Misir Krallığı arasındaki münasebatı tavazzuh etmiştir. Şöyle ki:

İrlanda, geçen Umumi Harbin sonuna kadar Avrupadaki İngiliz mülkünün mütemmim parçası idi. Malûmdur ki, bu yerler Büyük Britanya adası, İrlanda adasından ve bunların arasında ve etrafında bulunan küçük adalardan mürekkebdir. Bunların arasındaki deniz o kadar dardır ki, iki ada, coğrafi vaziyet itibarile adeta birbirine bağlıdır.

İngilizler bunu bildiklerinden kendilerinden olmıyan ve garbi Avrupanın en eski halkı (Kelt) lerin bakiyesi bulunan İrlandalıları dört yüz sene İngiltereye bağlamağa çalışmışlardı. Fakat buna imkân görmeyince Umumi Harbin sonunda İrlanda adasının canubile ortasına (serbest İrlanda hükûmeti) namı altında bir dominyon devleti salâhiyetini vermişlerdi.

Lâkin İrlanda serbest hükûmeti basına şimdiki Başvekil De Valera geldikten sonra bu hükûmet İngiltere Krallığı ve parlâmentosu ile her türlü alâkasını kestikten başka şimali İrlandanın İngiltereden ayrılarak serbest hükûmete dahil olmasında ısrar etmişti. Bundan başka bu hükûmet şimdiki harbde bitaraflığını ilân ederek Almanya ile siyasî münasebatını kesmemiştir.

Şimdi de İrlanda serbest hükûmeti şimali İrlandanın da kendisi gibi bitaraflığını ilân eylemesini istemiştir. Şimali İrlandanın İngiltereye tâbi mahallî hükûmeti reisi bu teklifi reddetmiştir. İrlanda hükûmet şefi bitaraflığı hem İngiltereye, hem de Almanyaya karşı muhafaza için seferberlik ilân etmiştir. Almanların Büyük Britanyaya her taraftan hücum yapmak üzere bulundukları bir zamanda İrlanda adası yarısından fazlası İngiliz davasını tutmıyan ve bir kısmı da İngiltereye taraftar kalan iki zıd zümreye ayrılmış bulunuyor.

Mısır, İngiliz imparatorluğuna dahil değilse de yalnız kendi topraklarının tahrik edilmeksizin bir taarruza maruz kalması ihtimali kaydile müttefiki bulunduğundan İngiliz siyasi manzumesine Irak Krallığı gibi dahildir. Mısır parlâmentosu aradaki ittifakın sarih maddeleri haricine çıkılmamasında ısrar etmiş olduğundan hükûmet yeni unsur ile takviye edilmiştir. Mısır doğrudan doğruya kendisine bir taarruz vaki olmadığı için harb harici bulunduğundan ordusunun şimdilik mübrem ihtiyacı bulunmıyan en modern silâhlarının İngilizlere verilmesi istenmiştir.

Muharrem Feyzi TOGAY

MAARİFTE

Orta mekteb imtihanlarında kazananlar

Maarif Müdürlüğü, orta mekteb devlet imtihanlarında muvaffak olan talebe miktarını tespit ederek Maarif Vekâletine bildirmiştir. Yapılan istatistiğe göre imtihanlara 3092 talebe girmiş, bunun 1430 u kazanmıştır.

Vilâyet ilk tedrisat kadrosu hazırlanıyor

Maarif Vekâleti, ilk tedrisat kadrolarının ağustosun ilk haftasına kadar tanzim edilerek gönderilmesini istemiştir. Bu sene İstanbul Vilâyetinin emrinde tayinlerini bekleyen 100 kişi bulunmaktadır. Ayrıca yeni mezunlardan da 20 muallim Vilâyet emrine verilmiştir. Hastalık ve ailevî sebeblerden dolayı muhtelif semtlerdeki mekteblere nakillerini isteyen 400 muallim vardır. Bunların müracaatleri tetkik edilmeğe başlanmıştır. Maarif Vekâleti, kadroları eylûlün 15 ine kadar alâkadarlara tebliğ edecek, ondan sonra yeni nakil ve tayin yapılmıyacaktır.

LİMANDA

Rumanya vapurları tekrar sefere başladı

Rumanya Seyrisefain idaresi bir müddettenberi mevcud vaziyet dolayısile tatil etmiş olduğu Karadeniz - Şarkî Akdeniz postalarına tekrar başlamıştır. Dün ilk defa olarak Rumen bandıralı Recel Karol vapuru Köstenceden limanımıza gelmiş ve Rumanyadan gelen ithalât eşyasını çıkarmıştır. Rumen vapuru buradan Pireye gitmektedir.

ŞEHİR İŞLERİ

Florya plâjı, bu pazartesi de ihale edilemezse.

Florya plâj ve kazinosunu kiralayan zat, muayyen müddet zarfında itibarî ticariyi haiz kefil gösteremediğinden mukavelesi fesih ve yatırdığı dokuz bin liralık teminat akçesi irad kaydedilerek plâj ve kazino pazartesi günü pazarlıkla ihale edilmek üzere münakasaya konulmuştur. Florya plâj ve kazinosu bu pazar da Belediye memurları tarafından idare edilecektir. Pazartesi günü de talib zuhur etmezse Belediye hususî bir teşkilât vücude getirerek plâj ve kazinoyu işletecektir.

Benzinin tahdidine doğru

Hükûmetin benzin sarfiyatını tahdid edeceğini yazmıştık. Buna dair henüz Vilâyet ve Belediyeye bir emir gelmemiştir. İstanbul Belediyesi bu husta hükûmetin vereceği direktif dairesinde hareket edecektir. Otobüslerin şimendifer güzergâhında işletilmiyeceği, taksilerin de çift ve tek numaraya göre münavebe ile işletileceği zannedilmektedir.

ECNEBİ MEHAFİLDE

Fransanın Talin ve Helsinki konsolosları

Fransa hükûmetinin Talin ve Helsinki konsolosları, şehrimize gelmişlerdir. Talin konsolosunun refikası ve kâtibi de beraberindedir. Her iki konsolos da buradan Fransaya gidecekler.

Ağac dalında oynarken...

Alemdar mahallesi Vezir hanında oturan 14 yaşlarında İbrahim, o civardaki bir ağacın üzerinde oynarken dalın kopması neticesi yere düşmüş ve başından ve muhtelif yerlerinden ağır surette yaralanmıştır. İbrahim, cankurtaranla Cerrahpaşa hastanesine kaldırılmıştır.

CUMHURİYET

Nüshası 5 kuruştur.

Abone şeraiti

	Türkiye için	Hariç için
Senelik	1400 Kr.	2700 Kr.
Altı aylık	750 »	1450 »
Üç aylık	400 »	800 »
Bir aylık	150 »	Yoktur.

Dikkat

Gazetemize gönderilen evrak ve yazılar neşredilsin edilmesin iade edilmez ve ziyaından mes'uliyet kabul olunmaz.

Şehrin içinden

Hartalara baktıkça

Özü ve rengi değişmiyen yalnız biz varız. Kendi misakı millî hududları içinde dipdiri bir Türkiye!

Elime yarım asır evveline aid bir Avrupa haritası geçti; senelerdenberi hiç değişmiyen hududlar: Şarkta Rusya, Ural dağlarından Baltık sahillerine kadar uzanmış bir yarım dünya... Onun hemen bittiği yerde Almanya imparatorluk arazisi. Eski siyasî taksimat: Prusya Krallığı, Saksonya Krallığı, Bavyera Krallığı, Bad Dükalığı.. Vutemberg Dükalığı.. Lihtenştayn Prensliği... Şelzvig - Holştayn Beyliği...

Sonra Avusturya: Sağa sola attığı yumruklarla alabildiğine genişlemiş türedi bir imparatorluk!

Galiçya, kısmen Lehistan, Karpatlaraltı Ukraynası, Bukovina, Hırvatistan, Çekya, Bosna Hersek, Dalmaçya.. Her biri birer koca iklim olan çeşidli milletlerle meskûn bir sürü eyalet... Başımı Tuna boyuna çeviriyorum: Dal gibi kameti bükülmüş bir Rumanya... Kendi yağı içinde kavrularak, bu fani Avrupa haritasında geçinip gidiyor.

Derken Balkanlar: Uzaktan kökü havada, ucu yerde bir havuca benzeyen minimini Sırbistan! Arnavudluğun tepesinde, - Prensinin ayağındaki çakşıra varınca İstanbuldan giden bir şımarık memleket karikatürü: Karadağ!

Ve nihayet işte Bulgaristan: Yâveri ekremi hazreti şehriyarî devletlû fehametlû Prens Ferdinand Hazretlerinin malikânesi...

Atina etrafında ve Tsalya ovasında üç beş kasaba ile denizlere serpilmiş irili ufaklı bir kaç ada: İşte elli sene evvelki Yunanistan!

Bir ara, şimale dönüyorum: Belçika, Holanda, İsveç, Norveç, İsviçre... Burada, o zamanlar bu belli ki, dünyanın en mes'ud insanları yaşardı. (Felemenk) i, ancak peynirinin rengi ve lezzetile tanırdık. (İsveç) in adı, gazetelerde bile ayda yılda bir kere geçerdi. Norveç ise, bize büsbütün meçhul bir iklimdi.

İspanyadan, kulağımıza sadece gitara ve mandolin sesleri gelirdi.

Topukları üstünde zillerini şakırdatarak fırıl fırıl dönen Arab kırması rakkaseler.. Bütün İspanya, bizce bunlardan ibaretti.

(Daha sonraları, Amerika ile harbe tutuşunca kendisinden kısa bir müddet için bahsettirmeğe muvaffak olmuştu).

Fransaya bakıyorum: Kahverengi boyası içinde ne rahat, ne emniyetli bir yermiş!..

Hele Paris: Dünyanın kalbi.. Beldei nûr... Avrupa medeniyetinin merkezi, çengüçegane, iyşünuş, zevkusfa diyarı...

Yarım asırlık İtalya haritasında parmağımı bir noktaya dokundurdum: Venedik! Mehtabı karşılarına alıp, yanık şarkılar söyleye söyleye, (gondol) lar içinde dolaşan genc kızlar... Ve onların peşi sıra sularda sürüklenen derbeder âşıklar...

. . . . . .

Başımı haritanın yukarısına doğru çevirince, hâfızamın sisleri içinde kaybettiğim eski mağrur İngiltereyi gördüm.

Çocukluğumuzda bize onun yalnız bir kaç meşhur şehrini belletmekle iktifa etmişlerdi.

Günde beş defa elbise değiştiren Lordların ve Leydi'lerin memleketi, bütün dünyayı kendi hesabına çalıştırmanın gururu ile yaşayan o eski İngiltere değil artık!

Hayat, orada da emniyetli geçmiyor. Milyonlarca insan, bir ölüm - dirim harbine atılmış olduklarını bilerek, derin bir hassasiyetle büyük millî dava için son müdafaa hazırlıklarını yapıyorlar...

. . . . . .

Şimdi, 1912 senesi içinde basılmış başka bir harita açıyorum: Avrupada değişiklik yok. Fakat Balkanlarda kopan fırtınanın serpintileri, bu haritada yer yer belli... Osmanlı Avrupası, Midyeden başlayıp İnoz'da nihayet buluyor. Bulgarlar, Adalardenizinde plâj safası yapmakla meşgul. Sırbistan Manastırı, Üskübü alarak hayliden hayli şişmiş. Arnavudluk müstakil bir devlet olmuş. Karadağ bile vaziyetinden memnun...

Fakat bir kaç ay sonraki haritada, rolleri gene değişmiş buluyoruz: Bulgaristan dünün galibleri arasında değil. Miras kavgasına düşmek neticesinde simalde Dobrucayı Rumenlere, kaptırmış. Adalardenizini terkederek kendi kabuğu içine çekilmiş!

Arabın dediği gibi: Külli şeyin yerciu...

Bu da bir başka harita: Umumî Harbin muvakkat Avrupası... Almanyanın bir kolu Varşovada, öteki kolu, iç Fransada...

Karadenizde Alman bayrağı çekilmiş harb gemileri dolaşıyor.

Balkan - Zug trenine Hamburgdan bin! Adanada in!.. Rumanya, Sırbistan haritai âlemden silineli hani olmuşlar.

Fakat, çok geçmiyor, devirle birlikte o devrin haritası da, buz üzerine yazılmış yazılar gibi sür'atle siliniyor.

İşte bu da Versay Avrupası: Danzig koridoru ile ortasından bölünmüş bir Almanya! Bazı vilâyetleri elinden alınmış bir Rusya...

Viyana ve hinterlandından ibaret bir hükûmet korkuluğu: Avusturya!

İnce uzun göğdesile Avrupanın göbeğine hançer gibi saplanmış bir memleket: Çeko-Slovakya... Şarkta otuz beş milyonluk bir Lehistan.. Daha şarkta omuz omuza yaslanmış Baltık devletçikleri: Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya. Rumanya, şişkin göğdesile geniş bir ülke... Yugoslavya, zengin bir Avusturya mirasyedisi!

Haritaya tekrar bakıyorum: Özü ve rengi değişmiyen yalnız biz varız. Kendi misakı millî hududları içinde dipdiri bir Türkiye!

Irak, Suriye, Yemen ve daha şu bu... Bir çok ülkeler elimizden alınmış ama, bu ayrılıklar ancak kendi topluluğumuzu temin etmeğe yaramış.

Avrupa haritasını bir kenara bırakıp kendi kendime düşünüyorum:

Haritanın değişmesile milletlerin yerlerini değiştirmek kabil olmuyor. Versay Avrupasını yıkan zihniyetle işe başlanırsa, kurulacak yeni Avrupa da çok geçmeden yıkılmağa mahkûmdur.

Harita çizmekle dünyaya nizam vermek arasında, her halde, tarihi yazmakla tarihi yapmak kadar fark var!

Salâhaddin GÜNGÖR

IKTISAD

Rumen heyetinin tetkikleri

Şehrimizde bulunan Rumen heyetile Rumenlerin yapağı ve tiftik mubayaatı üzerinde bir anlaşmanın evvelki gün imzalandığını dün bazı gazeteler yazmakta idi. Hakikatte yeni anlaşmanın ancak bu gün imzalanması ihtimali vardır.

Rumen heyeti dün Ziraat Bankası depolarını gezerek Rumanya için hazırlanan yapağı partilerini tetkik etmiş, bundan sonra tüccarın tiftiklerini görmüştür.

Manifatura stokları ve fiatlar tespit edilecek

Fiat murakabe komisyonunun verdiği bir kararla bütün manifaturacılardan ellerinde bulunan stoklardan nümuneler, bu malların fiatları ve stok miktarları acilen istenmiştir. Bu malûmat birer beyanname ile bu akşama kadar bildirilecektir. Komisyon bu suretle satışa arzedilmiş olan bütün manifatura çeşidlerile stok miktarlarını öğrenmiş olacaktır.

Altın fiatları

Mütemadi surette tenezzül etmekte olan altın fiatları, evvelki günden itibaren yeniden yükselmeğe başlamış ve 23,40 kuruşa kadar çıkmıştır. Ancak altının eskisi gibi hararetli alıcısı olmadığından bu yükselişin muvakkat olacağı ve fiatların tekrar düşeceği muhakkak addedilmektedir.

Çimento fiatları

Aybaşından itibaren çimento fiatlarına zam yapılmış olduğundan geçen ayın son gününe kadar yapılmış olan satışlarla vücude getirilmiş bulunan stokların eski fiat esasına göre satılması icab etmektedir. Bunlar için verilmesi lâzım gelen beyannamelere verilen mühlet bu akşama kadar bitmektedir.

Üç metre boyunda bir tüccar geldi

Dün sabahki Avrupa ekspresile üç metreye yakın uzun boylu bir Holandalı tacir şehrimize gelmiştir Trenden ikibüklüm çıkan bu zat 6 kişilik bir taksiye güçlü güçlü oturabilmiştir.

Küçük hikâye

Yalovadaki kadın

İki sene kadar oluyor. Anî bir romatizma buhranı beni Yalovada on beş gün kalmak mecburiyetinde bıraktı. Muayenehanemi bir arkadaşa emanet ederek memleketimizin yegâne modern su şehrinde hem sağ bacağımı tedaviye çalıştım, hem de biraz dinlendim.

Temmuz sıcakları başlamış olduğu için yukarıki büyük otelde ancak dört beş aile kalmıştı. Hastalardan bir tanesi, bir küçük çocuk beni herkesten ziyade alâkadar etmişti.

Henüz sekiz dokuz yaşında görünmesine rağmen biçareyi romatizma hücumları alil bir vaziyete sokmuştu. Sıska ve bükük bacakların üzerinde katiyyen düz duramıyor, annesi onu ağaçlık ve gölgeli yerlerde bir el arabası içinde gezdiriyordu.

Tesadüf beni ana oğula oda komşusu yapmıştı. Yeni bir ailenin daha gelmesi üzerine metrdotel onların yemek salonundaki masasını köşeye çektirdi. O vakit masa komşusu da olduk.

Boş zamanlarımızın fazlalığı Behire Hanımla aramızda sıkı bir dostluk ve derin bir samimiyet yaratmaya vesile oldu. İki üç gün içinde hal tercümelerini baştanaşağıya öğrendim: Maçkada oturuyorlardı. Yavrucak tabiatile mektebe gidemiyordu. Bir çok doktorlara, profesörlere gösterdikleri halde küçük Yalçının derdine çare bulunamamıştı. Rahatsızlığı doğduğu günden itibaren mevcuddu. Fakat ıstırabları bilhassa son zamanlarda çok artmıştı. Yalnız bir nokta bilhassa nazarı dikkatimi celbetti. Parmağında plâtin bir evlilik halkası bulunduğu halde bana ne Behire Hanım zevcinden, ne de küçük Yalçın babasından bahsetmedi. Onların sükûtla geçiştirmek istedikleri bir mevzuu benim kurcalamaya kalkmaklığım - şüphe yok ki - büyük bir münasebetsizlik olurdu. Merak ve tecessüsümün şahlanmasına imkân bırakmamak için o hislerimin dizginlerine var kuvvetimle asıldım ve sabır ve tahammül göstermeği tercih ettim

Bir gün öğle yemeğinde Behire Hanımla oğlunun masasında kırk yaşlarında kadar, uzun boylu, yanık yüzlü bir adamın oturmakta olduğunu hayretle gördüm. Salondan çıkarken kadın sanki bir kabahat yapıyormuş, bir yalan söylüyormuş gibi önüne bakarak, yüzü dalga dalga kızararak ve kekeleyerek:

— Sizi tanıştırayım, dedi, zevcim Fahir!.

Sonra beni göstererek ilâve etti:

— Doktor Sabih Bey!

Fahir, sokakta, vapurda, tramvayda hergün çok tesadüf ettiğimiz lâaletteyin erkeklerden biriydi. Bahçede gezinerekten şöyle beş on satır konuştuk. Dünya ahvali hakkında gazetelerde okuduklarından fazla malûmata sahib değildi. İlim, fen, kültür bahsinde pek boştu. Mektebde öğrendiklerini çoktan unutmuştu. Şişman göbeği, boş bakışları umumî ve hususî hiç bir hâdiseyi fazla umurlamadığını, hiç bir şeye üzülüp sıkılmadığını, hissî meselelere pek alâka göstermediğini açıkça ortaya koyan alâmetlerdendi. Tanışmamızı takib eden günlerde Behire Hanımın kocasına ve Fahir Beyin karısına karşı takındıkları tavırları uzaktan ve yakından sıkı bir tetkike tâbi tuttum. Adam daima zebun bir ahenkle konuşuyor, affolunmuş bir mücrim gibi davranıyordu. Kadının ise, Fahir Bey gelir gelmez çenesi tutulmuş, iştihası kaçmış, hareketleri garib şekillere girmişti. Eşyayı, vukuatı sisli bir bulutun arkasından, kalın bir tül tabakasının gerisinden ipham içerisinde görüyor gibiydi. Sanki yaşamıyor, oturup kalkışlarını, yiyip içişlerini dinleyip söyleyişlerini korkunc bir kâbusun içinde yapıyordu.

Fahir Bey bazan birdenbire «Behire!» diye seslenince derin bir baygınlıktan uyanır gibi soluk soluğa kendine geliyordu. Kaç defa kocasının yüzüne bakarken sapsarı kesildiğine dikkat ettim.

Akşam yemeğinde aile erkânı salona inmediler. Yemekleri tepsi ile odalarına götürüldü. Geceyarısı kapıma vurulan telâşlı darbelerle uyandım. Fahir Bey heyecan ve endişe içerisinde:

— Doktor, diyordu, zevcem müthiş bir sinir buhranı geçiriyor. Lûtfen odamıza kadar gelip onu biraz teskine çalışır mısınız?

Kadını çok mustarib bir halde buldum. Başını yastıkların arasına sokmuş mütemadiyen inleyordu. Ağzından çıkan yalnız şu kelime idi:

— Hayır.. Hayır.. Hayır!..

Boş yere bir takım tedavi usullerine müracaat ettim durdum. Eter koklattım, morfin şiringası yaptım. Şakalarına, boynuna soğuk kompresler tatbik ettim. Yan gözle mütemadiyen Fahir Beye bakmasından ve evvelce de zevcine karşı aldığı vaziyet ve tavırlardan şüphelendim.

— Affedersiniz beyefendi, dedim, zannederim ki hanımla aranızda küçük bir münakaşa geçti. Belki bu krize o münakaşa sebebiyet vermiştir. Onun için siz burada kaldıkça hastamızın âsabının yatışmasına imkân yoktur. Lûtfen biraz dışarıya çıkar, bizi yalnız bırakır mısınız?

Fahir Bey meyus ve harab cevab verdi:

— Münakaşa filân etmedik ama, ben de buyurduğunuz ihtiyatî tedbire müracaatin pek muvafık olacağı fikrindeyim. Zevcem, uzunca bir ayrılıktan sonra ne zaman beni tekrar görse, başka hiç bir sebeb mevcud olmıadan, böyle buhranlar geçirir..

— Peki evinizde..

— Beraber olduğumuz zaman yavaş yavaş rahatsızlığı azalır, aradan bir müddet geçince de büsbütün kaybolur.

— Peki doktorlar ne diyorlar?

— Kat'î bir şey söylemiyorlar..

Fahir Bey dışarı çıkınca Behire Hanımın kulağına doğru eğilip usulca:

— Gitti!

Dedim. Bu sözüm hastanın üzerinde anî bir iksir tesirini gösterdi. Hemen yatakta doğruldu. Sağ elini terden sırsıklam olmuş alnından geçirdi:

— Tekrar gelecek mi?

Diye sordu.

— Hayır, gelmiyecek!

Cevabını verdim. Geniş bir nefes aldı ve tekrar başını yastığa koydu. Gözleri ağır ağır kapandı. Nabzı muntazam atmaya başlamıştı. On dakika sonra derin bir uykuya dalmakta gecikmedi.

Aşağıya indim. Fahir Beyi buldum Karısile çocuğunun sıhhati namına fedakârlık yapmasını, onları bana emanet ederek bir an evvel Yalovadan ayrılmasını rica ettim.

***

O günden itibaren Fahir Beye verdiğim sözü büyük bir sadakatle tutmaya çalıştım. Kendi rahatsızlığımı unutarak küçük Yalçının ve Behire Hanımın hastalıklarile uğraşmaya koyuldum. Kadının rahatsızlığı muhakkak ki, maddî olmaktan ziyade ruhî idi. Zavallının kalbinde müthiş bir sır saklıydı. Bu sırrı bana çok geç ve çok güç ifşa etti.

— Yirmi iki yaşında iken, dedi, sevdiğim bir adamla evlenmiştim. Küçüktenberi ailelerimiz tanışıyorlardı. Zevcim orta boylu, sarışın, tatlı yüzlü bir delikanlı idi. Çılgıncasına sevişiyorduk Aradan iki sene geçtiği halde aşkın ve saadetin sarhoşluğundan ayılamamıştık. Şişlide küçük bir apartımanda yalnız başımıza oturuyor ve geceleri küçük bir karyolada yatıyorduk.

Bir gece - çok iyi hatırlıyorum, sekiz, dokuz sene evvel 8 eylûl gecesiydi - garib bir hisle uyandım. Yanımda hiç de vücudüne alışmadığım bir yabancının kımıldan